

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ЗАКАРПАТСЬКІ ФІЛОЛОГІЧНІ СТУДІЇ

Випуск 21
Том 1

Видавничий дім
«Гельветика»
2022

Журнал включено до Переліку наукових фахових видань України (категорія «Б») з філологічних наук відповідно до Наказу МОН України від 09.02.2021 № 157 (додаток 4)

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Зимомря І. М. – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та практики перекладу, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Голова редакційної ради:

Палінчак М. М. – доктор політичних наук, професор, професор кафедри міжнародної політики, декан факультету міжнародних економічних відносин, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Члени редколегії:

Бідзіля Ю. М. – доктор наук із соціальних комунікацій, професор, завідувач кафедри журналістики, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Вереш М. Т. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри німецької філології, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Гвоздяк О. М. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри німецької філології, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Голік С. В. – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри англійської філології, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Гжесяк Ян – д-р габ., професор Державної вищої професійної школи в Коніні, Конін, Польща

Девіцька А. І. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії та практики перекладу, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Добровольська О. Я. – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри іноземної філології та перекладу, Національний транспортний університет

Мафтин Н. В. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української літератури, ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

Павлак Мірослав – д-р габ., професор, ректор, Державна вища професійна школа в Коніні, Конін, Польща

Печарський А. Я. – доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури ім. акад. М. Возняка, Львівський національний університет імені Івана Франка

Попович Н. М. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри полікультурної освіти та перекладу, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Рогач Л. В. – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Фабіан М. П. – доктор філологічних наук, професор, професор кафедри англійської філології, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Чендей Н. В. – кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри англійської філології, ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

Чик Д. Ч. – доктор філологічних наук, доцент, доцент кафедри іноземних мов і методики їх викладання, Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка

**Рекомендовано до друку та поширення через мережу Internet
Вченою радою Державного вищого навчального закладу
«Ужгородський національний університет», протокол № 1 від 31.01.2022 року.**

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія KB № 23097-12927P,
видане Державною реєстраційною службою України 10.01.2018 р.

Офіційний сайт видання: www.zfs-journal.uzhnu.uz.ua

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.

ISSN 2663-4880 (print)
ISSN 2663-4899 (online)

© Ужгородський національний університет, 2022

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1

УКРАЇНСЬКА МОВА

Азарова Л.Є., Радомська Л.А., Горчинська Л.В. ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ФРАЗЕОЛОГІЇ В КУРСІ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ.....	9
Бортун К.О. СТИЛІСТИЧНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЕМОЦІЙНО-ЕКСПРЕСИВНОЇ ЛЕКСИКИ У РОМАНАХ ДАРИ КОРНІЙ.....	15
Булик-Верхола С.З. ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКИХ ПЕРЕКЛАДНИХ МУЗИЧНИХ СЛОВНИКІВ.....	20
Гончарук О.В., Дикан О.В. ФУНКЦІОНАЛЬНІ ТИПИ МОДАЛЬНОСТІ: ЇХ ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ В КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІЙ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИСЛОВЛЕНЬ	26
Гурдуз А.І. СТРАТЕГІЇ СЕТА ҐРЕМА-СМІТА І БЕНА ВІНТЕРСА В МЕШАП-ТРАНСФОРМУВАННІ РОМАНІВ ДЖЕЙН ОСТІН І ЛЬВА ТОЛСТОГО.....	32
Домрачева І.Р., Коваль Л.М., Митько Н.А. РЕАЛІЗАЦІЯ СУКУПНОЇ СЕМАНТИКИ У СКЛАДЕНИХ ПІДМЕТАХ.....	39
Дьолог О.С. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНШОМОВНИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ У ГАЛУЗІ НАЙМЕНУВАНЬ МОДНОЇ ІНДУСТРІЇ.....	45
Євтушина Т.О., Прокопенко Л.І., Безенко А. ЕЛІПТИЧНИЙ ЗАГОЛОВОК ЯК АКТУАЛІЗАТОР КОМУНІКАТИВНО ВАЖЛИВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В ГАЗЕТИ «ЧОРНОМОРСЬКІ НОВИНИ».....	50
Кемінь У.В. ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ЯК МАРКЕРИ КАТЕГОРІЇ ЕМОТИВНОСТІ У КОНТЕКСТІ МОВОТВОРЧОСТІ МАРІЇ МАТІОС.....	55
Ляхно Н.В. НЕРОЗЧЛЕНОВАНІ СУБ'ЄКТНО-ОБ'ЄКТНІ СТРУКТУРИ У СФЕРІ АКТАНТНОЇ ФУНКЦІОНАЛЬНОСТІ.....	61

РОЗДІЛ 2

СЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ

Апоненко І.М. ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАЙМЕНУВАНЬ ЗА ЗОВНІШНЬОЮ ОЗНАКОЮ І ЯКОСТЯМИ ПЕРСОНАЖІВ У ЗБІРЦІ «РОСІЙСЬКІ НАРОДНІ КАЗКИ» О. М. АФАНАСЬЄВА.....	66
Кобилецька Л.В. ВАРІАНТНІСТЬ ТЕМПОРАЛЬНИХ І ЛОКАТИВНИХ ФРАЗЕОЛОГІЗМІВ (НА МАТЕРІАЛІ ЧЕСЬКОЇ ТА УКРАЇНСЬКОЇ МОВ).....	70
Корнєєва О.М. НЕЗАВЕРШЕНІ СИНТАКСИЧНІ КОНСТРУКЦІЇ ЯК ЗАСІБ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ ПОНЯТТЯ «ВІДСУТНІСТЬ» У ТВОРЧОСТІ С. Д. ДОВЛАТОВА.....	75
Корпало О.Р. ТЕРМІНОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПРИ ВИКЛАДАННІ СИНТАКСИСУ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ.....	79
Лукіна Л.Р. ЛЕКСИКО-ФРАЗЕОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ ВИРАЖЕННЯ ЕКСПРЕСІЇ В СУЧАСНІЙ ПОЛЬСЬКІЙ ПРОПОВІДІ.....	84
Савицька Л.В., Кобринець О.С., Безугла І.В. ЛЕКСИКОГРАФІЧНЕ ПОДАННЯ КОНЦЕПТУ «ХИТРИСТЬ» У СЛОВ'ЯНСЬКИХ МОВАХ.....	91
Тукова Т.В. ВИВЧЕННЯ АКЦЕНТОЛОГІЧНОЇ СПЕЦИФІКИ ПРИСЛІВНИКІВ ПРИ ПІДГОТОВЦІ СПЕЦІАЛІСТІВ МЕДИЧНОЇ ГАЛУЗІ.....	95

РОЗДІЛ 3

ГЕРМАНСЬКІ МОВИ

Анісімова А.І., Сафонова Н.А., Добрушина М.Ю. АСОЦІАТИВНЕ ПОЛЕ КОНЦЕПТУ МОВНА ПОЛІТИКА.....	102
Vogachevska L.O. PREPARATION FOR THE INTERNATIONAL LANGUAGE EXAM AS A PART OF GLOBALIZATION IN EDUCATION (TOEFL, ITS STRUCTURE AND PRACTICAL RECOMMENDATIONS).....	107
Бокшань Г.І. ЕМОТИВНА ЛЕКСИКА В ІНТЕРНЕТ-ЗМІ, ЩО ВИСВІТЛЮЮТЬ СТАН ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ.....	113
Ведь Т.М., Лютвієва Я.П., Полежаєва О.В. ОСОБЛИВОСТІ ЛЕКСИЧНИХ ІННОВАЦІЙ ДІЛОВОЇ СФЕРИ У МЕДІЙНОМУ ДИСКУРСІ.....	117

Гасюк Н.В., Пуш О.М. ОНІМИ В ХУДОЖНЬОМУ ДИСКУРСІ ТВОРІВ ФЕНТЕЗИ (НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ ПАТРИКА РОТФУССА «ІМ'Я ВІТРУ»).....	124
Главацька О.І. СУБСТАНТИВИ НА ПОЗНАЧЕННЯ ОСОБИ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ (НА МАТЕРІАЛІ ПОХІДНИХ ІЗ СУФІКСОМ -IST).....	128
Глуховська М.С. ОЦІНКА ЗНАЧЕНЬ ТА ФУНКЦІЇ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ТЕКСТАХ С. МОЕМА.....	133
Гром О.І. ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ КОНЦЕПТУ «РОЗУМОВА ДІЯЛЬНІСТЬ».....	137
Деркевич Н.А. З ІСТОРІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЕСЛІВНИХ ПРЕФІКСІВ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ.....	142
Ділай І.П., Ділай М.П. РОЛЬ ЧАСТОТНОСТІ У ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ.....	146
Dobrovolska S.R., Опуг М.В., Panchyshyn S.B. STRUCTURAL AND SEMANTIC FEATURES OF HOMONYMIC TERMS IN ECONOMIC DISCOURSE.....	152
Дружб'як С.В., Коцан О.Я. СТИЛІСТИЧНІ АСПЕКТИ ПЕРСУАЗИВНОСТІ У НІМЕЦЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ПОЛІТИЧНІЙ РЕКЛАМІ.....	157
Льєнко О.Л., Михайлова Т.В., Шумейко Л.В. АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ МЕРЕЖЕВОЇ КОМУНІКАЦІЇ.....	163
Калита А.А., Бурка Н.А. ЕНЕРГЕТИЧНИЙ ВПЛИВ КОМУНІКАТИВНИХ ЧИННИКІВ НА ЗАСОБИ МОВЛЕННЄВОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКА.....	168
Калінюк О.О., Кашуба М.В., Розанова О.А. ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ ТА ВЕРБАЛЬНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ ХУДОЖНЬОГО ПРОСТОРУ У ТВОРІ К. ШОПЕН «THE STORY OF AN HOUR».....	177
Ковбасюк Л.А. УНІВЕРСАЛЬНІ ПРЕЦЕДЕНТНІ АНТРОПОНІМИ У РОМАНІ КАТІ ПЕТРОВСЬКОЇ «МАБУТЬ ЕСТЕР».....	181

РОЗДІЛ 4

ЗАГАЛЬНЕ МОВОЗНАВСТВО

Бечко Я.В. СМИСЛОВИЙ РОЗВИТОК АД'ЕКТИВА ТЕРМІЧНОЇ СЕМАНТИКИ НІМ. <i>HEISS</i> У КОНТЕКСТІ ВНУТРІШНЬОЇ ФОРМИ ФРАЗЕМ.....	187
Верховцова О.М., Голоднюк А.А., Куценко О.В. СТАРИЙ НОВИЙ РІК АБО ОКСИМОРОН ЯК СТИЛІСТИЧНА ФІГУРА.....	191
Есєнова Е.Й. ПРАКТИЧНА ТРАНСКРИПЦІЯ ЯК ЗАСІБ ПЕРЕДАЧІ МАТЕРІАЛЬНОЇ ФОРМИ ЗАПОЗИЧЕНЬ У МОВІ-РЕЦИПІЄНТІ.....	196
Євтушенко Н.І. ЗАСОБИ ВЕРБАЛЬНОЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ МІСЬКОГО ПРОСТОРУ В РОМАНІ Т. ДРАЙЗЕРА "SISTER CARRIE".....	201
Лебедєва С.Л. СОЦІОЛІНГВІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОНИКНЕННЯ СЛІВ ЛАТИНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ В УКРАЇНСЬКУ, АНГЛІЙСЬКУ ТА ІТАЛІЙСЬКУ МОВИ.....	206
Осипенко В.Ю. ЛІНГВОІСТОРИОГРАФІЧНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ ДИСКУРСУ В СУЧАСНОМУ МОВОЗНАВСТВІ.....	212
Паславська А.Й. ЗАПЕРЕЧЕННЯ В МОВІ: ВІД ФОРМИ ДО ЗНАЧЕННЯ.....	216
Rylyriuk K.M. ON THE ISSUE OF INTERACTION OF LINGUISTIC REGIONAL STUDIES AND TRANSLATION THEORY AND PRACTICE.....	221
Самойленко О.В. СУФІКСОЇДИ В УКРАЇНСЬКІЙ МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ.....	225

РОЗДІЛ 5

ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНЕ І ТИПОЛОГІЧНЕ МОВОЗНАВСТВО

Борисенко Н.Д., Кодубовська О.О. СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ АПЕЛЯТИВІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ НАСЕЛЕНОГО ПУНКТУ МІСЬКОГО ТИПУ В ЗАХІДНОГЕРМАНСКИХ МОВАХ: ЗІСТАВНИЙ АСПЕКТ.....	230
Давиденко А.О. КОНТРАСТИВНИЙ АНАЛІЗ НАПОВНЕННЯ КОНЦЕПТУ <i>КОЛІР</i> В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРІ.....	234
Остапченко В.О. ЛІНГВОПРАГМАТИКА ДИСКУРСУ Р. М. РІЛЬКЕ.....	239
Тодорова Н.Ю. ЗІСТАВНИЙ АНАЛІЗ ПРОСТОРОВИХ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ ІНТЕГРАЦІЙНО-ПОРІВНЯЛЬНОГО ТИПУ МОТИВАЦІЇ В АНГЛІЙСЬКІЙ ТА УКРАЇНСЬКІЙ МОВАХ.....	244

З ІСТОРІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ДІЄСЛІВНИХ ПРЕФІКСІВ У НІМЕЦЬКІЙ МОВІ

FROM THE HISTORY OF STUDY OF VERB PREFIXES IN GERMAN

Деркевич Н.А.,

orcid.org/0000-0003-4265-7361

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри німецької філології та методики навчання німецької мови
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

У статті проаналізовано наукові спостереження відомих лінгвістів стосовно дієслівних префіксів та утворених за їхньою допомогою похідних дієслів. У різні періоди мовознавчих досліджень використовувалася неоднозначна термінологія на позначення невідокремлюваних дієслівних префіксів та їх дериватів. Розбіжність поглядів дослідників на лінгвальний статус аналізованих одиниць зумовила необхідність уточнення мовного статусу невідокремлюваних префіксів та дериватів, до складу яких вони входять. Розвиток дієслівних префіксів від прийменників, прислівників, наголошених префіксів, часток до ненаголошених префіксів супроводжувався поступовою втратою їхньої автономності, частковою десемантизацією і завершився переходом у статус невідокремлюваних дієслівних префіксів. Еволюція дієслівних префіксів простежується впродовж усієї історії німецької мови. У готській мові невідокремлювані дієслівні префікси виконували функції прийменників, прислівників, часток. Генетичний зв'язок, що існує між цими самостійними, службовими частинами мови та невідокремлюваними префіксами, позначається на кореляції семантики префіксів у сучасній мові. Прийменники, прислівники, частки, набуваючи у процесі еволюції статусу невідокремлюваного префікса, зберігають свою семантику, а згодом видозмінюють її або й зовсім втрачають під впливом твірної основи, а також низки зовнішніх факторів. Тож на основі діахронічного аналізу префіксів є підстави стверджувати, що досліджувані одиниці розвинулися від вільних до зв'язаних словотвірних морфем. Аналіз структурно-семантичних зв'язків між твірними та похідними дієсловами дав змогу з'ясувати функції словотвірного префікса у структурі деривата, а також особливості формування значення, яке є результатом взаємодії цього префікса з твірною основою. Дієслівні префікси мають стабільну передкореневу позицію і послідовно виконують словотвірну функцію.

Ключові слова: семантика, дієслівний префікс, етимологія, похідне слово, словотвірний формант.

The article analyzes the views of well-known scholars on verb prefixes and derived verbs formed with their help. In different periods of linguistic research, ambiguous terminology has been used to denote inseparable verb prefixes and their derivatives. The divergence of researchers' views on the linguistic status of the analyzed units has led to the need to clarify the language status of inseparable prefixes and derivatives of which they are part. The development of verb prefixes from prepositions, adverbs, stressed prefixes, particles to unstressed prefixes has been accompanied by a gradual loss of their autonomy, partial desemantization and culminated in the transition to the status of inseparable verb prefixes. The evolution of verb prefixes can be traced throughout the history of the German language. In the Gothic language, inseparable verb prefixes served as prepositions, adverbs, and particles. The genetic connection that exists between these independent, auxiliary parts of speech and inseparable prefixes affects the correlation of the semantics of prefixes in modern language. Prepositions, adverbs, particles, acquiring in the process of evolution the status of an inseparable prefix, retain their semantics, and later modify it or even lose it under the influence of the forming basis, as well as a number of external factors. Therefore, based on diachronic analysis of prefixes, there is a reason to believe that the studied units evolved from free to related word-forming morphemes. The analysis of structural and semantic connections between forming and derived verbs has allowed to find out the functions of the word-forming prefix in the structure of derivative, as well as the peculiarities of meaning formation, which is the result of interaction of this prefix with the forming basis. Verbal prefixes have a stable pre-root position and consistently perform a word-forming function.

Key words: semantics, verbal prefix, etymology, derivative word, word-forming formant.

Актуальність та постановка проблеми.

Важливим завданням у мовознавстві є дослідження діахронічного розвитку префікса та історичні зміни, яких він зазнав за період еволюції мови, а також дослідження семантики похідного слова, яке утворилося шляхом додавання до його основи словотворчого афікса, і, внаслідок цього, переосмислення семантики чи формування слова з новим значенням. Саме тому особливої актуальності серед сучасного мовознавства набуває системне граматичне та семантичне функціонування похідного слова.

Метою статті є простежити історичний розвиток дієслівних префіксів та їх вплив на семантику вторинних лексичних одиниць.

Завдання дослідження. Словотворення тієї чи іншої мови є рухомою системою взаємозв'язаних явищ, які розвиваються відповідно до своїх внутрішніх законів. Зрозуміти ці закони, хід їхнього розвитку і становлення неможливо поза історичною перспективою. Важливо також простежити зміну продуктивності того чи іншого словотвірного способу в еволюції мови.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням невідокремлюваних дієслівних

префіксів та функції похідних дієслів з невідокремлюваними префіксами у німецькій мові займалися такі лінгвісти як Я. Грімм, В. Вільманс, В. Генцен, Г. Пауль, Ф. Клуге: з-поміж згаданих науковців цього часу варто наголосити на тому, що лише мовознавець Ф. Клуге виокремлює префіксацію як самостійний спосіб словотворення.

Семантику невідокремлюваних префіксів та утворені за їх допомогою похідні дієслова у німецькій мові досліджували науковці І. Барц, Г. Брінкман, І. Кюнгольд, Е. Матер, Г. Мунган, Б. Науман, В. Фляйшер, Г. Ціфонун, М. Д. Степанова, Е. С. Кубрякова та інші.

Все ж, чимало теоретичних і практичних проблем ще недостатньо вивчені: залишаються дискусійними питання щодо категоріального статусу невідокремлюваних дієслівних префіксів у системі німецького словотвору, зміни валентності, транзитивності дієслів унаслідок приєднання префіксів до твірних дієслівних основ та формування валентності для похідних дієслів, утворених унаслідок приєднання невідокремлюваних префіксів до іменникових та прикметникових твірних основ.

Виклад основного матеріалу. Мовознавець Я. Грімм називає префіксальні дієслова із невідокремлюваними префіксами – справжніми композитами (*wahre composita*), і, досліджуючи «невідокремлювані частки з дієсловами (*untrennbare Partikeln mit verbis* / *be-, ent-, er-, ver-, zer-*)» в діяхронії, вчений передусім вказує на модифікаційну функцію цих часток [11, с. 353].

Ненаголошені префікси досліджені у «Граматиці німецької мови» В. Вільманса, де вказано на те, що «вони не вживаються як самостійні слова і у словнику не мають свого місця» [18, с. 127]. Спочатку ці частки поєднувалися з твірними дієслівними основами, пізніше – з відіменниковими – *beraten, entgleisen*. В. Вільманс вважає, що для визначення семантики композита із часткою потрібно брати до уваги значення обох елементів: частки та дієслова. Водночас «просте слово і композит можуть розвивати свої значення незалежно один від одного настільки, що значення простого слова неможливо віднайти у композиті – *stehen* (стояти) / *verstehen* розуміти – префікс *ver-* повністю модифікує семантику похідного слова» [18, с. 134].

«Німецький словник» Г. Пауля вміщує достеменну інформацію про ненаголошені частки (*unbetonte Partikeln*). Дуже стисло подано діяхронічну картину кожної частки; їхні модифікаційні функції описано докладно з врахуванням синтаксичних аспектів функціонування [17, с. 33].

В. Генцен порушує тему префіксів у праці «Словотвір німецької мови». Вчений висловлює думку про те, що відіменникові та відприкметникові деривати *beteeren/ verdummen* варто розглядати як «власне похідні» (*eigentliche Ableitungen*) [12, с. 44], а пізніше пропонує, щоб префіксацію у словотворенні кваліфікувати як проміжну ланку між композицією та деривацією.

Відомий лінгвіст Г. Брінкман розрізняє сталі та рухомі префікси (*feste und bewegliche Vorsilben*) [5, с. 198]. Сталі префікси не є самостійними і вживаються лише як словотвірні форманти. Зрозуміло, що існують також префікси, які вживаються одночасно як відокремлювані і невідокремлювані: *umfahren / umfähren* – наїхати на когось, збити когось/ об'їхати. У граматиці Г. Брінкмана розділ «Утворення класів дієслова» містить інформацію про семантичні функції префіксів.

Як стверджує науковець Е. Матер, у німецькій мові існує понад 289 елементів, які виконують функцію префіксації. Ці префіксальні елементи є продуктивними і поєднуються з простими твірними основами [14, с. 121]. Г. Мунган досліджує семантику відокремлюваних (*bewegliche Partikeln ab-, an-, auf-, aus-, ein-*), одночасно відокремлюваних і невідокремлюваних часток (*bewegliche und feste Partikeln durch-, über-*), дієслівних префіксів (*Verbalpräfixe be-, ent-, er-, ver-, zer-*) саме у діяхронії, оскільки це важливо для визначення модифікуючих функцій зазначених словотвірних формантів [15].

У граматиці Дудена [7, с. 345] знаходимо два визначення префіксів: «префікс (*Präfix*) – це складник деривата, який не вживається у реченні самостійно»: *be-, ent-, er-, ver-, zer-*; якщо можливе роз'єднання першого компонента від простого слова, то в граматиці Дудена на позначення зазначених одиниць знаходимо термін – «додаток до дієслова» (*Verbzusatz*): *ab-, an-, auf-, bei-, um-, wieder-* [7, с. 391]. У розділі «Словотворення» під заголовком «Дієслова» представлено інформацію про граматичні та семантичні модифікації дієслів з префіксами *be-, ent-, er-, ver-, zer-*, малопродуктивність префіксів *miss-, fehl-, re-, de-, in-* та їх дериватів, непродуктивність префікса *ge-*, охарактеризовано напівпрефікси *ab-, an-, auf-, aus-, ein-; hinter-, durch-, über-, um-, unter-, wider-* [8, с. 425]. В окремому розділі досліджуються префікси *bei-, entgegen-, los-, nach-, vor-, wieder-, zu-, zurecht-*, які вчений розташовує між термінами напівпрефікс – компонент складного слова (*Halbpräfix / Kompositionsglied*) [8, с. 430].

Лінгвіст Г. Ціфонун у своїй дисертації досліджує префіксальні дієслова із словотвірними

формантами (*Wortbildungsformante*) – префіксами *be-, ent-, er-, ver-, zer-*, аналізує взаємодію твірної та деривативної бази, їхню морфологічну валентність, і вважає досконалішим аналіз семантики похідних дієслів у контексті речень типу: *Bücher auf den Boden legen / den Boden mit Büchern belegen* [19, с. 104].

Використовуючи наукові результати сучасного синхронного дослідження мови, німецький лінгвіст В. Фляйшер описує словотворення сучасної німецької мови, акцентуючи при цьому увагу на продуктивних методах. Так, для дієслівного словотворення вчений розрізняє три структурних типи: словоскладання (*Zusammensetzung*), деривацію (*Ableitung*), префіксацію (*Präfixbildung*) [9, с. 306-325].

До першого типу він відносить дієслова, які утворені із двох дієслівних основ – *kennen lernen, sitzen bleiben*. У подальшому В. Фляйшер відносить до словоскладання дієслова, у яких першим складником є іменникова основа – *achtgeben*, або прислівникова частка – *hinabfahren*. Похідні дієслова у В. Фляйшера є відіменниковими, якщо в їхній основі виступає іменник – *ackern*, відіменниковий дериват – *gärtnern* або іменникове складене слово – *frühstücken*. Лінгвіст відносить до похідних дієслів ще відприкметникові – *säubern* та віддієслівні похідні – *streicheln, probieren* [9, с. 306].

Нові дієслова утворюються також шляхом «префіксальної модифікації основи дієслова» [9, с. 325]. Такі утворення В. Фляйшер називає префіксальними утвореннями, оскільки вони можуть бути невідокремлюваними (*feste Elemente/ be-, ent-, er-, ver-, zer-*), а також одночасно невідокремлюваними і відокремлюваними (*durch-, über-, um-*) і лише відокремлюваними (*unfeste Elemente/ ab-, an-, auf-, aus-*). В. Фляйшер відмежує суфіксацію від префіксації, розглядає їх як два окремих види словотворення, детально в алфавітному порядку описує походження, значення, ступінь продуктивності кожного афікса [9, с. 326].

Серед радянських германістів-дослідників у галузі теорії німецької мови вартими уваги є наукові праці В. М. Жирмунського, М. Д. Степанової, О. С. Кубрякової.

В. М. Жирмунський, досліджуючи історію німецької мови, значної уваги надає й словотворенню, зокрема афіксації, однак вчений не виокремлює афіксацію як окремий вид збагачення мови [2].

Вагомим внеском у вітчизняне мовознавство у дослідженні словотворення німецької

мови є наукові доробки М. Д. Степанової. Вчена називає невідокремлювані дієслівні префікси *be-, emp-, ent-, er-, ge-, miss-, ver-, zer-* морфемами, а утворені від них дієслова – похідними (М. Степанова, 1953, с. 278); дієслова, перші компоненти яких є повнозначними частинами мови – іменник (*teilnehmen*), прикметник (*freisprechen*), прислівник (*emporsteigen*), інфінітив (*kennen lernen*) – є складними дієсловами. Існують ще дієслова, першим складником яких є самостійні лексичні одиниці – прийменники-прислівники: у давньоверхньонімецьких мовах вони були прислівниками місця, в сучасній німецькій мові виконують функції прийменників. Це є наголошені та відокремлювані напівпрефікси *ab-, an-, auf-, aus-, bei-, ein-, mit-, vor-, zu-* і відокремлювані та невідокремлювані напівпрефікси (*bald trennbare, bald untrennbare Partikeln*) *durch-, hinter-, über-, um-, unter-, wider-* [4, 1953, с. 322].

Наукові праці Е. С. Кубрякової також посідають вагоме місце у дослідженні словотворення германських мов. Науковець стверджує, що афікси відіграють важливу роль у словотворенні, говорить про їхню багатофункціональність і вважає, «що на морфологічному рівні афікси – це службові частки, які служать для формотворення, на словотвірному рівні – афікси є дериваційними частками» [3, с. 68].

«Навідміну від вільних морфем, є й словотвірні, які вносять у композит своє лексично-понятійне значення» – знаходимо у праці «Словотворення сучасної німецької мови» І. Барц та В. Фляйшера [10, с. 25]. Мовознавці класифікують префікси на відокремлювані та невідокремлювані, префікси іноземного походження (*Fremdpräfixe*), детально описують їхню семантику. З їхньої точки зору, префіксальні дієслова, поряд із семантичними та синтаксичними змінами, виконують особливе завдання у розрізненні відтінків значень дієслова [10, с. 316- 348].

Сучасний дослідник Е. Доналіз висловлює свою точку зору щодо афіксів: «якщо вони знаходяться перед основою слова – це префікси, після основи – це суфікси, циркумфікси мають своє місце перед і після основи слова одночасно» [6, с. 27]. Префікси – це зв'язані морфологічні одиниці, приєднуються до іменника, прикметника та дієслова, зазвичай є ненаголошеними і наголошеними, односкладовими.

Мовознавець М. Лоде вважає префіксацію для творення дієслів у німецькій мові найважливішим способом; її завдання полягає у семантичній та синтаксичній модифікації твірної дієслова. Лінгвіст поділяє префікси на невідокремлювані

(*untrennbare/ feste Präfixe*), відокремлювані (*trennbare/ unfeste Präfixe*), а також відокремлювані і невідокремлювані [13, с. 229-238].

Український мовознавець О. Д. Огуй вважає словотворення мовним процесом, за допомогою якого утворюються нові слова за певними словотвірними способами. Поряд з цим, деривація є найоб'ємнішим способом, де експліцитна деривація займає особливе місце [16, с. 202].

У дисертаційній роботі «Співвідношення кореневих і похідних дієслів у лексичному та граматичному аспектах» О. М. Арт'юмцев досліджує вплив невідокремлюваних префіксів *be-, ge-, ent-, er-, über-, unter-, miss-, ver-, wider-, zer-* на лексико-семантичні, субкатегоріальні та граматичні характеристики похідного дієслова, внаслідок чого утворюються опозиція лексичних та лексично-граматичних ознак кореневих і похідних дієслів. У дослідженні виявлено, що між дієсловами досліджуваної семантики польова дистанція залежить від того, як невідокремлювані префікси входять у семантичну структуру девербативного дієслова, тобто як його семантика модифікує структуру денотативного значення похідного дієслова [1].

Як бачимо, у дослідженнях науковців спостерігаємо, як формується семантичний зміст префікса у ході його діахронічного розвитку. Я. Грімм, Г. Пауль, В. Вільманс, В. Генцен вважають дієслівні невідокремлювані префікси невідокремлюваними або ненаголошеними частками, І. Барц,

Г. Брінкман, Дуден, М. Д. Степанова, М. Лоде, Е. Доналіз вживають тут новий термін – префікс. Щодо назви похідного дієслова, яке утворилося внаслідок поєднання з невідокремлюваним префіксом, також немає єдності думок: у Я. Грімма та В. Вільманса – це невідокремлюваний композит або композит із часткою, у Г. Пауля – сталий композит, у В. Вільманса – складне дієслово, у В. Генцена, І. Ціфонун – префіксальне дієслово, у Г. Брінкмана, Дудена (1973р.) – префіксальний дієслівний дериват, префіксальний композит, а також похідне дієслово у І. Барц, Дудена (1984 р.), В. Фляйшера – сталий префіксальний дериват.

Висновки і пропозиції. Отже, інформація про невідокремлювані префікси та утворені від них дієслова є досить різноманітною. Оформлення досліджуваних словотвірних одиниць у префікси супроводжувалося поступовою втратою їхньої автономності та відповідних граматичних ознак вільних морфем. Різною у термінології якраз і зумовлено зміною граматичних ознак зазначених словотвірних одиниць в ході еволюційного розвитку. У дослідженнях сучасних науковців ці зв'язані морфеми набувають статусу невідокремлюваних які, поєднуючись з вільними кореневими основами, формують похідні дієслова, унаслідок чого зазначені одиниці отримують назву – префіксальні.

У перспективі планується дослідження семантики твірних основ та похідних лексичних одиниць із дієслівними префіксами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Арт'юмцев О. В. Співвідношення кореневих і похідних дієслів у лексичних та граматичних аспектах (на матеріалі нім. дієслів мовлення з невідокремлюваними префіксами): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.04 "Германські мови". М., 1997. 27 с.
2. Жирмунский В. М. Общее и германское языкознание: [избр. труды]. Л.: Наука, 1976. 695 с.
3. Кубрякова Е. С. Общее языкознание: внутренняя структура слова. Словообразование. М.: Наука, 1974. 198 с.
4. Степанова М. Д. Словообразование современного немецкого языка. М.: Изд-во иностранной лит-ры, 1953. 375 с.
5. Brinkmann H. Die deutsche Sprache. Gestalt und Leistung. Düsseldorf: Verlag Schwann, 1962. 2. Aufl. 334 S.
6. Donalies E. Die Wortbildung des Deutschen. Tübingen: Gunter Narr Verlag, 2002. 190 S.
7. Duden. Grammatik der deutschen Gegenwartssprache. Mannheim: Dudenverlag Bibliographisches Institut, 1973. Aufl. 3. 763 S.
8. Duden. Grammatik der deutschen Gegenwartssprache. Mannheim; Wien; Zürich: Dudenverlag, 1984. 4., völlig bearb. u. erw. Aufl. 800 S.
9. Fleischer W. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1982. 326 S.
10. Fleischer W., Barz I. Wortbildung der deutschen Gegenwartssprache. Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1995. 382 S.
11. Grimm J. Deutsche Grammatik II. Berlin, Hildesheim: Georg Olms Verlagsbuchhandlung, 1967. S. 786 – 901.
12. Henzen W. Deutsche Wortbildung. Tübingen: Max Niemeyer Verlag, 1965. 178 S.
13. Lohde M. Wortbildung des modernen Deutschen: ein Lehr- und Übungsbuch. Tübingen: Gunter Narr Verlag, 2006. 350 S.
14. Mater E. Deutsche Verben. Leipzig: VEB Bibliographisches Institut, 1966. Bd. 1-10. 290 S.

15. Mungan G. Die semantischen Interaktionen zwischen dem präfigierenden Verbzusatz und dem Simplex bei deutschen Partikeln und Präfixverben. Frankfurt am Main: Verlag Peter Lang, 1986. 257 S.
16. Oguj O. D. Lexikologie der deutschen Sprache. Winnyts'a: Nowa knyha, 2003. 403 S.
17. Paul H. Deutsche Grammatik. Halle (Saale): VEB Max Niemeyer Verlag, 1959. 2. Aufl. 142 S.
18. Wilmanns W. Deutsche Grammatik. Gotisch, Alt-, Mittel- und Neuhochdeutsch. Straßburg: Verlag von Karl J. Trübner, 1899. S. 115-175.
19. Zifonun G. Zur Theorie der Wortbildung am Beispiel deutscher Präfixverben. München: Max Hueber Verlag, 1973. 192 S.

УДК 811.111'373.4

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.21.1.27>

РОЛЬ ЧАСТОТНОСТІ У ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

THE ROLE OF FREQUENCY IN LINGUISTIC RESEARCH

Ділай І.П.,

orcid.org/0000-0001-9626-290X

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології*

Львівського національного університету імені Івана Франка

Ділай М.П.,

orcid.org/0000-0001-5182-9220

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри прикладної лінгвістики*

Національного університету «Львівська політехніка»

У статті висвітлено переосмислення ролі частотності у сучасних лінгвістичних дослідженнях. Повторюваність мовних одиниць та їх сполук – вагомий чинник формування мовних категорій та стійких асоціацій, який визначає розвиток усіх рівнів мовної системи. Переосмислення ролі частотності пов'язане із стрімким розвитком корпусної лінгвістики та сучасних систем обробки природної мови. Аналіз значних масивів мовної (текстової) інформації вимагає застосування надійних статистичних величин.

Перші згадки про частотність у лінгвістиці стосуються списків частотності слів англійської мови, укладених з навчальною метою, та словників частотності. Особливої ваги набуває вивчення контекстуалізованої частотності не лише для тексту та дискурсу, але й для досліджень системних мовних зв'язків окремих одиниць, їх місця у ментальному лексиконі. Контекстуалізована частотність пов'язана з встановленням сполучуваності слів. У статті розглянуто асоціативні колокаційні міри, способи побудови колокаційних графів та мереж на їх основі.

Окрім поняття частотності та її видів у статті розглянуто суміжне поняття салієнтності, що пов'язано із закарбуванням у мовній свідомості певної нечастотної інформації, або, радше, відносно частотної інформації. Прямим експонентом салієнтності є ключові слова у тестах різного типу, які не завжди найбільш частотні. Здійснено огляд різних підходів до салієнтності та встановлення ключових слів за допомогою статистичних критеріїв.

Таким чином, у статті здійснено огляд наукової лінгвістичної літератури та розглянуто окремі сучасні підходи до частотності, виявлено переваги контекстуалізованої частотності, з'ясовано, як співвідносять частотність та салієнтність на основі аналізу ключових слів, наголошено на актуальності квантитативних методик для усіх напрямів сучасних лінгвістичних досліджень.

Ключові слова: частотність, салієнтність, корпус, контекстуалізована частотність, ключові слова, колокаційні міри.

This paper reconsiders the role of frequency in modern linguistic research. The recurrence of language units and their combinations is an important factor in the formation of language categories and stable associations, which determines the development of all levels of the language system. Taking another look at the role of frequency is associated with the rapid development of corpus linguistics and modern natural language processing systems. The analysis of large amounts of linguistic (textual) data requires the use of reliable statistical measures.

The early studies on frequency in linguistics address the frequency lists of English words compiled for educational purposes and frequency dictionaries. Of particular importance is the study of contextualized frequency not only for text and discourse, but also for the study of systemic linguistic relations of individual units, their place in the mental lexicon. Contextualized frequency is associated with the establishment of word collocability. The paper considers associative collocation measures, methods of constructing collocation graphs and networks based on them.

In addition to the concept of frequency and its types, this paper uncovers the related concept of salience, which is associated with the entrenchment in the language consciousness of certain non-frequent data, or, rather, relatively frequent